

**ATİPİK ÇALIŞMA VE
İŞ GÜVENCESİZLİĞİ İLİŞKİSİ:
MOTOKURYELER ÜZERİNE NİTEL BİR ARAŞTIRMA**

**Doç. Dr. Mehtap DEMİR
Onur DAĞDELEN**

**FİLİZ KİTABEVİ
İSTANBUL
2025**

Aralık 2025

ISBN: 978-625-5697-92-9

BASKI - CİLT

Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım
Petrol Ürünleri Sanayi ve Tic. Ltd. Şti.
Matbaacı Sertifika Numarası: 77398

YAYINLAYAN

Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım
Petrol Ürünleri Sanayi ve Tic. Ltd. Şti.
Cemal Yener Tosyalı Cad. No: 57/A (113)
Vefa-Fatih/İSTANBUL
Tel: (212) 527 0 718
(850) 441 0 359
Faks: (212) 519 20 71

www.filizkitabevi.com
bilgi@filizkitabevi.com
Yayıncı Sertifika Numarası: 77398

Copyright© Bu kitabın Türkiye'deki yayın hakları Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım Petrol Ürünleri San. ve Tic. Ltd. Şti.'ne aittir. Her hakkı saklıdır. Hiçbir bölümü ve paragrafı kısmen veya tamamen ya da özet halinde, fotokopi, faksimile veya başka herhangi bir şekilde çoğaltılamaz, dağıtılamaz. Normal ölçüyü aşan iktibaslar yapılamaz. Normal ve kanunî iktibaslarda kaynak gösterilmesi zorunludur.

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	III
TABLOLAR VE ŞEKİLLER	VII
KISALTMALAR	IX

GİRİŞ	1
-------------	---

ATİPİK İSTİHDAM VE ÇALIŞMA HAYATINA ETKİLERİ5

1. İSTİHDAM KAVRAMI VE ÖNEMİ.....	5
1.1. Tipik ve Atipik İstihdam	6
1.2. Atipik İstihdam Modelleri.....	10
1.2.1. Çalışma Süreleri Bakımından Atipik İstihdam Modelleri.....	10
1.2.1.1. Kısmi Süreli Çalışma (Part-Time Çalışma)	11
1.2.1.2. Vardiyalı Çalışma	13
1.2.1.3. Kısa Süreli Çalışma	14
1.2.1.4. Çağrı Üzerine Çalışma.....	15
1.2.1.5. Kayan İş Süresi	16
1.2.1.6. İş Paylaşımı.....	17
1.2.1.7. Sıkıştırılmış Çalışma Haftası	19
1.2.1.8. Fazla Çalışma ve Fazla Sürelerde Çalışma	20
1.2.2. İstihdam Biçimleri Bakımından Atipik İstihdam Modelleri	20
1.2.2.1. Evde Çalışma	21
1.2.2.2. Tele (e-çalışma) Çalışma	22
1.2.2.3. Ödünç İş İlişkisi.....	24
1.2.2.4. Taşeron Uygulaması	25
2. İSTİHDAMI ETKİLEYEN FAKTÖRLER	25
2.1. Teknolojik Gelişme.....	25
2.2. Küreselleşme ve Yoğunlaşan Uluslararası Rekabet.....	28
2.3. Hizmet Sektörünün Artan Önemi.....	29
2.4. Yeni Üretim ve Organizasyon Sistemlerinin Rolü.....	30

2.5. Demografik Faktörler	32
2.6. Atipik İstihdamın Etkileri	33
2.6.1. Atipik İstihdamın Çalışma Hayatına Etkileri	33
2.6.2. Ücret Düzeyine Etkisi	34
2.6.3. İstihdam Üzerine Etkisi	35
2.6.4. Üretime Etkisi	37
2.6.5. İş Güvencesi Açısından Etkisi	37
2.7. Atipik Çalışmanın Taraflar Açısından Etkileri	38
2.7.1. İşçiler Açısından Atipik Çalışma	38
2.7.2. İşverenler Açısından Atipik Çalışma	42

İŞ GÜVENCESİ VE İŞ GÜVENCESİZLİĞİ KAVRAMI 45

1. İŞ GÜVENCESİ KAVRAMI	45
1.1. İş Güvencesinin Tarihçesi	47
1.2. İş Güvencesi Türleri	49
1.2.1. Dar/Geniş Anlamda İş Güvencesi	49
1.2.2. Yasal/Akdi İş Güvencesi	50
1.2.3. Güvenceli Esneklik	51
1.3. İş Güvencesinin Kaynakları	51
1.3.1. İş Güvencesinin Uluslararası Kaynakları	51
1.3.2. İş Güvencesinin Ulusal Kaynakları	54
1.3.2.1. Anayasadaki Düzenlemeler	54
1.3.2.2. 4857 Sayılı İş Kanunu'ndaki Düzenlemeler	56
1.3.2.3. 6356 Sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu'ndaki Düzenlemeler	58
1.3.2.4. 6098 Sayılı Borçlar Kanunu'ndaki Düzenlemeler	59
1.3.2.5. 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'ndaki Düzenlemeler	60
1.3.2.6. 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'ndaki Düzenlemeler	60
1.4. İş Güvencesinin Etkileri	61
1.4.1. İş Güvencesinin İktisadi Etkileri	62
1.4.1.1. İstihdam Üzerindeki Etkileri	62
1.4.1.2. Kayıt Dışı Ekonomiye Etkisi	63
1.4.1.3. Yabancı Sermaye Girişine Etkisi	64
1.4.1.4. Ulusal ve Uluslararası Rekabete Etkisi	65
1.4.2. İş Güvencesinin Sosyal Etkileri	65

1.4.2.1. İşletme Yönetimi Üzerine Etkisi	66
1.4.3. Endüstri İlişkileri Uygulamaları Üzerine Etkisi	67
2. İŞ GÜVENCESİZLİĞİ KAVRAMI	67
2.1. İş Güvencesizliğinin Türleri.....	70
2.1.1. Öznel ve Nesnel İş Güvencesizliği	70
2.1.2. Bilişsel ve Duygusal İş Güvencesizliği	71
2.1.3. Nitel veya Nicel İş Güvencesizliği.....	72
2.2. İş Güvencesizliğine Neden Olan Faktörler	73
2.2.1. Bireysel Faktörler.....	73
2.2.1.1. Cinsiyet Farklılıkları	73
2.2.1.2. Yaş Faktörü.....	74
2.2.1.3. Eğitim Düzeyi	74
2.2.1.4. Kişilik Özellikleri	75
2.2.1.5. Medeni Durumu	76
2.2.1.6. Kıdem ve Statü	76
2.2.1.7. Sendikaya Üyelik Durumu.....	77
2.2.1.8. Alınan Sosyal Destek	78
2.2.1.9. İstihdam Edilebilirlik Algısı	78
2.2.2. Örgütsel Faktörler	79
2.2.2.1. Örgütsel Yapıdaki Değişiklikler	79
2.2.2.2. Örgütsel İletişimdeki Aksaklıklar	80
2.2.2.3. Esneklik Uygulamaları	81
2.2.2.4. İstihdam Biçimleri	82
2.2.3. Ekonomik Faktörler	82
2.2.3.1. İşsizlik.....	82
2.2.3.2. Ekonomik Krizler	83
2.3. İş Güvencesizliğinin Sonuçları	83
2.3.1. Bireysel Sonuçlar	84
2.3.1.1. İş Tutumları	85
2.3.1.2. İş Stresi	85
2.3.1.3. Sağlık Sorunları	86
2.3.2. Örgütsel Sonuçlar.....	88
2.3.2.1. Örgütsel Tutumlar	88
2.3.2.2. İş Davranışları.....	89
2.3.3. Sosyal Sonuçlar.....	90

ATİPİK ÇALIŞMA VE İŞ GÜVENCESİZLİĞİ İLİŞKİSİ:	
MOTOKURYELER ÜZERİNE NİTEL BİR ARAŞTIRMA.....	93
1. ARAŞTIRMANIN KONUSU YÖNTEMİ	93
1.1. Araştırmanın Konusu	93
1.2. Araştırmanın Önemi	94
1.3. Araştırmanın Amacı	95
1.4. Araştırmanın Yöntemi ve Kapsamı	97
1.5. Araştırma Süresi	98
1.6. Araştırmanın Tasarımı.....	98
1.7. Araştırmanın Örnekleme.....	100
1.8. Araştırmada Karşılaşılan Zorluklar	101
1.9. Araştırmanın Veri Toplama Araçları	102
1.10. Araştırmanın Zaman Çizelgesi	103
2. BULGULAR	103
2.1. Sosyo-Demografik Özellikler	104
2.2. Çalışma Süreleri	106
2.3. Gelir Devamlılığı	109
2.4. İzin Süreleri	111
2.5. İş Güvencesi ve İş Güvencesizliği.....	115
2.6. Sağlık Sorunları.....	119
2.7. Genel Değerlendirme	122
2.8. Kayıt Dışılık	126
2.9. Organizasyon Sistemi.....	129
2.10. Risk ve Diğer Sorunlar	131
2.11. Kaza Geçirme ve Kaza Sigortası Durumu.....	137
2.12. Müşteriden Etkilenme	140
2.13. İşverenin Rekabet Durumu.....	143
SONUÇ VE ÖNERİLER	147
KAYNAKÇA	157

TABLolar VE ŞEKİLLER

Tablo 1: SanayileŐmiŐ Őlkelerde Tipik İstihdamın KarŐılaŐtırılması	8
Tablo 2: İŐ GŐvencesizliđinin Sonuçları	84
Tablo 3: İŐ GŐvencesizliđi ve İŐ YŐkŐnŐn DŐzeylerine GŐre İŐ Stresi Kategorileri	86
Tablo 4: Teslimat SektŐrŐnde Motokuryeler ile GerçekleŐtirilen GŐrŐŐmeler	101
Tablo 5: Araştırmanın Zaman izelgesi	103
Tablo 6: GŐrŐŐme Yapılan Motokuryelerin Sosyodemografik Özellikleri	105
Őekil 1: Araştırmanın Modeli	99

KISALTMALAR

ILO	: Uluslararası Çalışma Örgütü
İŞKUR	: İş ve İşçi Bulma Kurumu
AÇSHB	: Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
AB	: Avrupa Birliği
BİT	: Bilgi ve İletişim Teknolojileri
UNIDO	: Birleşmiş Milletler Sınai Kalkınma Teşkilatı
OPEC	: Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü
GSMH	: Gayri Safi Milli Hasıla